

**Skjøtselsplan for Follestaddalen: Barstad,
nedanfor vegen, Ørsta kommune, Møre og
Romsdal fylke.**

BIOREG AS

Rapport 2012:37

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-222-8
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 31.10.2012
Referanse: Oldervik, F.G. & Folden Ø. 2012. Skjøtselsplan for Follestaddalen: Barstad, nedanfor vegen (gnr 23/3), Ørsta kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2012 : 37. ISBN; 978-82-8215-222-8.		
Referat: Rapporten skildrar naturverdiar og artsmangfald for den slåttemarka som ligg nedom vegen og som tilhøyrrer gnr 22/7, Barstad i Ørsta. Vidare gjer rapporten greie for dei skjøtselstiltaka som bør setjast i verk for å taka vare på dei biologiske verdiane som er knytt til lokaliteten.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtsel Slåttemark		

Figur 1. Foto; Finn Oldervik © 27.06.2012. Biletet er tatt mot sør, frå nord i lokaliteten og viser det meste av arealet som er definert som slåttemark. Trekrullen t.h. for personane på biletet er areal D på ortofoto.

Innhald

Innhald	3
Føreord	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutformingar på Vestlandet	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Ørsta; Follestadd.: Barstad nedfor vegen	8
Kjelder	13
Litteratur:	13
Munnlege kjelder:	13
Internett:	13
Ortofoto/kart	14
Bilete	15

Føreord

I samsvar med ei nasjonal handlingsplan for å taka vare på dei attverande slåttemarkane i Noreg vart det teke initiativ til å lage dei første skjøtselsplanane for Møre og Romsdal alt i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordnar dette arbeidet i fylket. Når det gjeld denne slåttemarkslokaliteten nedanfor vegen på Barstad i Follestaddalen i Ørsta, så har vi ikkje oppsøkt den tidlegare, men den vart oppsøkt av John Bjarne Jordal den 20.07.2005 i følgje Naturbase. Det står ikkje kven som har gjort klar lokaliteten for Naturbase, men vi reknar med at det også er Jordal. Skildringa er litt mangelfull etter dagens krav og fleire av avsnittsoverskriftene manglar. Vi har difor funne det naudsynt å gjera nokre supplerande undersøkingar der. Undersøkinga vart gjort delvis saman med eigaren, Håkon Ragnvald Barstad. Det er vår eiga undersøking som hovudsakleg ligg til grunn for skildring, verdisetting og avgrensing, men Jordals si skildring ligg likevel i botnen.

Nærare lokalisert ligg lokaliteten nedanfor gardshusa og driftsbygningen på bruket (gnr 22/7). Lokaliteten er meir eller mindre sørvend og har vore slått fram til dags data. Skjøtselsplanen for området har som hovudoppgåve å taka vare på det opphavlege artsmangfaldet, og da ved ein skjøtselsmåte som liknar mest mogleg på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, samanlikna med dagens siloslått. Eventuelt kan det vera aktuelt å supplera med litt vår- og haustbeite om mogleg.

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for eit godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk til eigar og brukar av den aktuelle slåttemarka for velvilje og tålmod når vi har ringt og mast om opplysningar.

Mjosundet i Aure 31. oktober 2012

For Bioereg AS

Finn Gunnar Oldervik

Tingvoll 31. oktober 2012

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er areal som vert regelmessig slått. Semi-naturleg slåttemark eller såkalla natureng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. Dei er ofte overflatelydda, men ikkje oppdyrka og tilsådd i seinare tid, og ikkje eller svært lite gjødsla. Dei vert slått seint i sesongen. Slåttemarkene vert eller vart gjerne haustbeita og ofte også vårbeita. Korleis slåttemarkene har vore skjøtta varierer noko frå stad til stad og frå landsdel til landsdel. Slåttemarkene er urte- og grasdominerte og oftast svært artsrike. Dei kan vere opne eller tresette.

Tresette slåttemarker med styvingstre som vert hausta ved lauving er i dag svært sjeldne. Slike såkalla lauvenger vart gjerne beita om våren, slått ein gong seint om sommaren og beita om hausten. I tillegg vart greinene på trea hausta til fôr med eit tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spelte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). Dei fleste jordvassmyrane i Noreg har tidlegare vore slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge sidan og vart praktisert berre nokre få stader fram til slutten av 1950-åra. Nokre av slåttemyrane gror att, medan andre endrar seg mindre, her er det truleg få tydelege biologiske spor frå slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrar som framleis er i hevd.

Dei ulike slåttemarkene høyrer til blant våre mest artsrike naturtypar, og er viktige også for andre organismar enn karplantar. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommarfuglane våre knytt til open engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og fleire vadefuglar brukar strandenger (slått eller beita) som hekkeområde og rasteplassar under trekket. I tillegg har slåttemarker mykje å seia for mange truga artar av beitemarksopp. Slåttemark kan ikkje erstattast av beitemark fordi dei inneheld vegetasjonstypar og fleire artar som ikkje klarer seg i område som berre vert beita. Samanlikna med naturbeitemark har slåttemark generelt det høgaste artsmangfaldet og dei største bestandane av fleire truga engartar. Gjennom historia har slåttemark vore, og vil framleis vere, om vi tek vare på dei, viktige "levande genbankar". I tillegg er dei berekraftige økosystem som har vore eit nøkkelement i norsk landbruk i fleire tusen år. Men driftsendringar på 1900-talet har ført til at slåttemark no er mellom våre mest truga naturtypar.

Slåttemarksutformingar på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enno berre delvis kartlagt. I det følgjande har vi likevel prøvd å peike på nokre utformingar av slåttemarksvegetasjon som er særeigne for Vestlandet og dermed gir fylka her eit særskilt forvaltningsansvar. Vi gjev òg døme på nokre verdifulle lokalitetar.

I Møre og Romsdal har ein svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nyleg er gjort ei samanstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokalitetar vert omtala i rapporten frå dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av dei 37 kommunane i fylket. Lokalitetane finst likevel først og fremst konsentrert innan mindre geografiske område, og kommunane Stordal (22 lokalitetar, særleg i Nørdredalen), Rauma (28 lokalitetar, særleg i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokalitetar, særleg i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særleg ved fjellgardane) har flest kjende lokalitetar. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfald, er truleg den viktigaste vegetasjonstypen. 64 raudlisteartar er registrert i dei registrerte slåttemarkene (13 karplantar, 1 sommerfuglart og 50 soppartar).

- Ein særleg verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finst eit heilskapleg fiskarbondelandskap som vert skjøtta tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskapselement m.a. mange små 1x2-meters potetåkrar i bergskortene. Slåttemarkene vert slått med ljà. Her finst mange raudlista beitemarkssopp. Staden er veglaus og kan nåast med robåt over eit 50 meter breitt sund.

- Langs Grøvuvasdraget (Sunndal, utvalt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finst tørre-friske slåttemarkar med fleire tørrengsartar som *Pilosella*-artar og sjeldne soppar.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestandar av kvitkurle som i stor grad er knytt til restar av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er eit kjerneområde for solblom. Meir enn 30 000 blomsterstenglar er registrert innan dette området. Dessverre er det no berre sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Fire utformingar av jordnøtteng (frisk fattigeng, jordnøttutforming) finst langs kysten her:

- Jordnøtteng, kystmaure-utforming med m.a. kystgrisøyre. Utforminga finst òg i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, grisøyre-utforming med m.a. blåstjerne og tusenfryd. Utforminga finst òg i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, prestekrage-utforming med m.a. kystgrisøyre, kjertelaugnetrøyst og småengkall. Utforminga finst òg i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.
- Jordnøtteng, kamgras-utforming med m.a. kystgrisøre, vill-lin, hjartegras, storblåfjør og musekløver.

I tillegg er ei femte utforming identifisert i fjordstroka (O2-O1):

- Frisk fattigeng, marikåpe-raudknapp-utforming med m.a. englodnegras, smalkjempe, vill-lin og småengkall, men utan dei typisk vestlege artene. Utreiinga er ikkje godt nok kjend.

Jordnøttengene har ei spesifikk norsk artssamansetjing: Viktige lokalitetar er m.a. Urangsvåg, Bømlø og Gjuvsland, Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over fleire tiår forska på og gjort ei rekkje registreringar i dei tradisjonelle slåtteengene i fylket. Også i Sogn og Fjordane er det registrert fleire jordnøttenger. Kystblåstjernerdominerte slåttemarkar finst i ytre kyststrok, m.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetane Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. Ein viktig slåttemarkslokalitet finst på Øvre Ormelid, ein hyllegard i Luster. Her finst tørrenger med m.a. brudespore, vanleg nattfiol og bakkeseite. Det er registrert mange slåttemarkar i Sogn og Fjordane, men fleire av registreringane er gjort for relativt lenge sidan og stoda i dag er uviss. På Grinde i Leikanger finst ei flott lauveng der både trea og enga framleis vert haldne i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarkar. I Funningsland, Hjelmeland finst ei dei få attverande solblomslokalitetane i fylket. Diverre vert den ikkje slått no.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammal, artsrik eng på, er å følgje opp den tradisjonelle driftsforma, utan gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noko frå stad til stad avhengig av klima og høgd over havet. Difor er det viktig å finne ut kva som har vore vanleg på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet frå gammalt av. Slått før 10. juli var svært uvanleg.

En bør nytte lett reiskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettare traktor) der det er mogleg. Graset må bakketørkast eller hesjast før det vert fjerna. I tillegg til at ein får tørt og godt hø, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartane både skal få modne ferdig og vert liggjande att på enga når høyet vert samla saman og køyrd vekk.

Mange stadar på Vestlandet har engene i tillegg vore beita, anten vår eller haust eller begge delar. Berre beiting kan ikkje erstatte slått, men er dette einaste moglege skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsame. Storfeet vel ikkje ut "godbitane" slik sauene gjer. Men beitepresset må ikkje vere for stort, og ein må rekne med noko manuell etterrydding. Der ein har tidlegblømande artar, som til dømes svartkurle, er det særleg viktig at ein unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjeld restaurering av enger som er i attgroing og utviding av eksisterande slåtteeareal er det viktig å ikkje setje i gang med meir omfattande restaurering enn det ein klarar å følgje opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaurerast, kan det vere lurt å ta det trinnvis over fleire sesongar. Slik vert det meir overkomeleg, og ein får erfaring med kor omfattande dei ulike tiltaka er og kor mykje ein kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomførast på frosen og gjerne bar mark. Då unngår ein skadar på undervegetasjonen, og samstundes er det enklare å få ein lågast mogleg stubbe. Rydding i snø kan vere meir tungvint. Mindre buskar og oppslag kan òg ryddast om sommaren når det er tørt og mykje av biomassen er samla i blada.

I slåtteeenger som *ikkje* har vore tresette er det ikkje noko poeng i å setje att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. Eit og anna lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og framande treslag bør fjernast.

Etter hogst er det særleg viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubbar og liknande vert samla saman og brend på eigna stader, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligg spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska snarveksande, konkurransesterk vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spreiiing av flis i området ikkje å tilrå.

Attståande biomasse vil ta opp noko av næringa som vert frigjort frå daude røter av tre og buskar som har vert rydda bort. Dette gir ein gjødslingsverknad som lett fører til uønska nitrogenkrevjande artar (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis opning er difor viktig. Gjødslingsverknad saman med auka ljossinnstråling fører gjerne òg til ein del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningane i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette fell normalt saman med slåttetidspunktet. Det kan likevel vere nødvendig å rydde lauvrenningar fleire gonger dei par første sesongane.

Osp spreier seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattande renning. Det kan difor løne seg å ringborke osp ved å skjere eit ca. fem cm breitt band rundt treet nedanfor den nedste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinn, slik at transporten av næringsstoff stoppar heilt opp. Det er lettast å ringborke om våren. Etter tre somrar må dei daude trea fjernast.

Stubbar må kappast heilt ned til bakken, anten i samband med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubbar vil rotne fortare om ein skil borken frå veden med eit spett eller liknande, og deretter stappar jord i mellom. Med unntak av osp og or kan ein òg unngå renningar på denne måten. Dette kan t.d. vere aktuelt i kantar som hindrar ljossinnstråling til slåttemarka.

Problemartar som bringebær- og rosekratt, brennesle og mjørdurt vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få dei bort kan det i byrjinga vere nødvendig å slå fleire gonger per sesong med ljå eller krattryddar. Felt med einstape bør slåast ned med kjepp, ikkje skjerast ned. På denne måten held bregna fram med å transportere næring frå røtene, og utarmar dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernast om hausten.

For meir utfyllande stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine heimesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Ørsta; Follestad.: Barstad nedfor vegen

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Navn på lokaliteten Follestaddalen; Barstad nedanfor vegen (gnr 22/7)					Kommune Ørsta			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00029832		Registrert i felt av: Øystein Folden og Finn Gunnar Oldervik, Bioreg AS					Dato:27.06.2012		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) 2006. John Bjarne Jordal. Kartlegging av naturtyper i Ørsta kommune. Rapport J. B. Jordal nr. 5-2006. 122 s. + kart.							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype: Slåttemark D01			50 % andel		Utforminger: Frisk fattigeng D0104			50 % andel	
Tilleggsnaturtyper: Småbiotoper D11			50% andel		Åkerholme D1101			50 % andel	
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	Jordnøttutforming G4b		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
> 100 m		Gjengrodd	x	Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
INNLEIING Skildringa som no ligg i Naturbase er truleg skriven av John Bjarne Jordal grunna på eige feltarbeid 20.07.2005. Den 27.06.2012 vart lokaliteten oppsøkt på ny og da med tanke på å laga ei skjøtselsplan for lokaliteten. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Finn Oldervik som utførte denne siste undersøkinga.									
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG: Lokaliteten ligg nedanfor vegen og gardshusa på bnr 7 av Barstad i Follestaddalen i ei sørvend li. Vegen avgrensar lokaliteten mot vest, medan mindre verdfull eng stort sett omgir lokaliteten på dei andre sidene. Berggrunnen består av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt slik som mesteparten av dette området gjer. Området ligg i sørboreal vegetasjonssone og i klart oseanisk seksjon O2. Lokaliteten er avgrensa i hovudsak på grunnlag av ortofoto/kart, og avgrensinga er betre enn 20 meter.									

NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR :

Hovudnaturtypen for området merka med gult på ortofoto er slåttemark (D01) og undernaturtypen er frisk fattigeng (D0104), med kystmaure, kystgrisøyre og prestekrage for å nemna karakterartane. Vegetasjonstypen har innslag som går i retning av både vanleg utforming G4a og jordnøttutforming G4b, og sistnemnde er vald, sjølv om det truleg ikkje er heilt presist. Når det gjeld arealet som på ortofotoet er merka D og har ein del innslag av småskog, så har vi ikkje noko grundig vurdering. Arealet blei vurdert som i utgangspunktet så attvaks at det burde takast ut av lokaliteten. Det har ikkje vore slått eller beita på ei tid, og gran og anna held på å vekse såpass store at dei skuggar ut mykje av det som har vore der. Men det er altså her solblomlokaliteten skal vere, nemnt av Jordal 2005 til å dekke eit areal på 20 x 30 m. Arealet må reknast til naturtypen småbiotopar (D11), og utforminga åkerholme då det mellom anna skal vere ei ryddingsrøys her. Då vi prøvde å oppklare dette fekk vi også opplyst at Magnar Selbervik har gjort arbeid med ryddesag på areal merka A eit par år mellom 2005 og 2010 fordi det var solblom der. Dette arealet har heller ikkje fått merksemd ved den siste undersøkinga, og blir i mangel av noko anna vurdert på same vis som areal D, men er truleg noko meir fuktig.

ARTSMANGFALD:

Av plantar vart det i 2012 påvist følgjande artar; Bakkesoleie, bleikstorr, blåkløkke, blåknapp, engfrytle, engkarse, engsyre, føllblom, gulaks, gullris, hanekam, harerug, hårsvæve, jordnøtt, krøll-lilje, kvitbladtistel, kvitkløver, kvitveis, kystgrisøre, kystmaure, lækjeveronika, marikåpeslekta, prestekrage, ryllik, sølvbunke, tepperot og tviskjeggveronika. I tillegg til desse nemner Jordal 19 solblomstenglar, men desse klarte ikkje vi å finna. Årsaka var at vi trudde solblomen vaks på det arealet som vart slått av brukaren. Vi vil gå ut frå at denne bestanden framleis er intakt, men kanskje sterkt redusert. Jordal nemner også funn av grov nattfiol og nattfiol.

Lista viser at lokaliteten er berre middels artsrik med mellom 25 og 30 artar av karplantar. Men truleg hadde artsmangfaldet vore endå større om skjøtselen hadde vore optimal.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:

Etter det grunneigaren opplyser, så har denne slåttemarka vore slått til alle tider. Noko av arealet verka litt oppgjødsla, men det kjem av at berre ein del er slått og graset fjerna. Resten har det visst vore nytta beitepussar på, eller eventuelt at andre har slått der? Slåttetidspunktet har nok også vore litt forskjellig etter at den ordinære gardsdrifta tok slutt.

Tidlegare drift: Barstadleite som er det lokale namnet på bruket, var opphavleg ein husmannsplass som vart utkjøpt av hovudbruket i 1896. Småbruket hadde både hest, kyr og sauer tidlegare, og oftast hadde dei 3 kyr, 5 vinterfora sauer og 1 hest. I 1967 vart det slutt med mjølkeproduksjonen og berre sauene var att på garden. I 1978 vart det kjøpt traktor, men drifta har alltid vore gjort på gamlemåten, dvs. med slått og hesjing. Silo har det aldri vore på garden. Reiskapen var enten hestereiskap eller seinare to-hjuls slåmaskin til slått og traktor til å køyra inn foret.

Fram til 1947 var det seterdrift også for Barstadleitet, men seinare har det ikkje vore stølsdrift her. Om lag samstundes vart det også slutt med markaslåtten, då det no vart naudsynt å nytta områda til beitemark for kyrne. I følge eigaren, Håkon Ragnvald Barstad, så byrja dei så smått med slått kring jonsoktider på Barstadleite. Det siste som vart slått var gjerne det som låg lengst unna husa på garden, og ein nærma seg då ofte slutten av juli før ein var komen så langt. Etter det grunneigaren opplyser, så har mesteparten, eller kanskje heile det området der det veks solblom vore slåttemark tidlegare. Dette var mark som vart slått etter at den ordinære slått var unnagjort og det var stutturv som var reiskapen på desse stadane. Det er noko uklårt kva tid det vart slutt på slått her, men etter at det vart slutt på å nytta areala til slåttemark vart dei nytta som beiteland, gjerne av sau etter av dei kom ned frå fjellet om haustane.

Noverande drift: I om lag tre år har denne aktuelle lokaliteten vore slått og graset fjerna. Dette tiltaket er finansiert gjennom ei av landbruksordningane, slik at brukaren får litt godtgjerdsle for arbeidet sitt. Denne ordninga er komen i stand på initiativ frå Magnar Selbervik ved kommuneadministrasjonen i Ørsta kommune. Før dette vart eit lite areal med solblom ved sida av det som brukaren sjølv slår, slått med ryddesag i eit par år for å prøva å halda lauvtrerenningar og liknande nedåt. Denne vesle lokaliteten manglar skjøtsel i dag.

FRAMANDE ARTAR: Krøll-lilje. Det står elles ein del innførte treslag rundt gardstunet, som europalerk, gran, blodfarga bøk, hybrideik og truleg meir til. Fleire av desse har klart evne til å spreie seg med frø.

KULTURMINNER: Eigar opplyste at det gjennom lokaliteten er spor etter den gamle holvegen gjennom dalen, og denne blei påvist med koordinat UTM 32N 6898303 355668. Jordal nemner ei rydningsrøys.

SKJØTSEL OG OMSYN For å oppretthalde verdiane som slåttemark så er det dei grunnleggande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, det må vera sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten. For åkerholmane med solblom hastar det med å rydde arealet for tre og buskar, og det må beitast på hausten, supplert med slått så langt det let seg gjere.

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP: Området er eit landbrukslandskap basert på småskala jordbruk, med skogteigar i mellom. Tvers over vegen finst det ein lokalitet til med verdifull slåttemark.

VERDIBEGRUNNGJEVING: Jordal sette verdien på lokaliteten til A. Sidan den tid har det vore attgroing og truleg tap av kvalitet både med omsyn til solblom og slåttemarka. Den delen som blir slått blir slått fint, men det har truleg vore slått for tidleg år om anna, og i alle fall tidlegare, gjødsla litt også, slik at ein del av artsrikdomen er komen bort. Verdien er svekka, men blir under tvil sett til ein svak A, i håp om at rett skjøtsel kan verke positivt ganske raskt.

KARAKTERARTAR:		RAUDLISTEARTAR:		
Hanekam Harerug Hårsvæve Jordnøtt Kystgrisøre Kystmaure Prestekrage Grov nattfiol Nattfiol		Solblom <i>Arnica montana</i> (VU)		
SKJØTSELSPLAN				
DATO skjøtseleksplan: 31.10.2012	UTFORMET AV: Finn Oldervik og Øystein Folden		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N N 6898325 A 355682	Gnr/bnr. 22/7	AREAL (nåværende): da 1,2. (Gult areal er 1,2 daa, A utgjør 0,5 daa og D 0,8 daa.)	AREAL etter evt.restaurering: 2,5	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Namn: Grunneigar Håkon Ragnvald Barstad, var med på den naturfaglege registreringa 27.06.2012. Både før og etter registreringa har vi vore i telefonisk kontakt med grunneigaren.			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Både telefonkontakt og ved den naturfaglege undersøkinga.	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter turking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar og karakterartar av kulturmarkplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast.
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast.
- Eventuell uttransport bør gjerast frå fast trase som syner på ortofotobiletet og skal merkast med staur slik at same trase blir brukt kvar gong. (Dette som følgje av tilkomsten til dei andre teigane i området likevel må gå over denne teigen, alternativa er blaute.)

Delmål for lokaliteten:

- Tre og buskar på åkerholmane merka A og D skal hoggast og fjernast, men det kan få stå igjen inntil 2 mindre lauvtre og ein einer på areal D viss det finst.
- Det skal ikkje vere vårbeite i det heile dei første åra, som følgje av at det kan vere orkidear på lokaliteten.
- Åkerholmen skal beitast i den tida det er lagleg med etterbeite etter slått, alternativt slåast i siste halvdel av august. Blir det ståande att noko etter beiting, skal dette slåast og fjernast. Solblom skal få ligge att for frøing.
- Lokaliteten kan gjerne beitast hardare om hausten, og gjerne med storfe (helst lette kurasar eller ungdyr), men ikkje så sterkt, eller under så våte tilhøve, at det blir mykje opptrakka.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast jf. artslistene over.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast.
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Lauvtrekratt, gran og einer på slåttemarka og åkerholmen skal ikkje førekoma.
- Krøll-lilja skal fjernast (Ta opp lauken). (Står i vegkanten omtrent midt på lokaliteten).
- Det vil vere ein fordel om ein kan redusere på framande treslag elles i området.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
Generelle tiltak: Slått tidlegast 15.07. og helst innan 15.08., med bakketrøk av høy/hesjing og fjerning av avling	Årleg	1,2 daa/ 1200 kr	Haust 2013, 2015
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Rydding av åkerholme D for tre og buskar, og fjerning av alt virke Rydding av åkerholme A for kratt og tre, og fjerning av alt virke	Vår 2013	Kr 8000	Haust 2013
	Vår 2013	Kr 4000	
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover dei generelle: Oppsett av elektrisk gjerde for etterbeiting	Årleg	Kr 1000	Haust 2013, 2015
Etterslått etter beiting av åkerholmane	Årleg	Kr 1500	
UTSTYRSBEHOV: Tohjuls slåmaskin, ljå, stutturv, høygaffel, rive, presenning.			
OPPFØLGING: Skjøtelsesplanen skal evalueres innen, 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Solblomen må registrerast på nytt.			
Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen.			

Kjelder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Jordal, J. B. et al. 2006. Kartlegging av naturtypar i Ørsta kommune. Rapport J. B. Jordal nr. 5-2006. 122 s. + kart.

Munnlege kjelder:

Håkon Ragnvald Barstad, 6150 Ørsta..

Tlf. 953 39 059

Magnar Selbervik, miljøvernrådgjevar i Ørsta kommune

Internett:

Dato

22.10.12

22.10.12

Nettstad

Direktoratet for naturforvaltning, [Naturbase](#)

Artsdatabanken, [Rødlista](#), [svartelista](#) og [Artskart](#)

Ortofoto/kart

Figur 2. Dette ortofotoet frå Gislink viser avgrensinga av den aktuelle lokaliteten. Markering med grønt viser naturtypelokaliteten innlagt i 2005. Gult felt er areal med slåttemarkstruktur i 2012. Areal merka A er eit område vest for opphavleg lokalitet der M. Selbervik for nokre år sidan har observert solblom og gjort litt ryddearbeid eit par år. Arealet merka D er eit område som i 2012 blei vurdert som så attgrodd at det bør gå ut av lokaliteten. Det må vere i dette området Jordal har observert solblom i 2005, elles hadde vel ikkje arealet blitt med i lokaliteten, men koordinatane knytt til solblomen er markert med raud prikk inne på felt A. Den nye lokaliteten er avgrensa for å få med alle desse feltene.

<http://www.gislink.no/gislink/index.jsp?operation=config&mscid=1351543523765>

Bilete

Figur 3. Foto; Øystein Folden, 27.06.2012 ©. Biletet er av midtre og nordre del av lokaliteten, tatt frå kanten av attgroingsarealet i aust.

Figur 4. Foto; Øystein Folden, 27.06.2012 ©. Dette biletet er tatt frå nordspissen av åkerholmen midt i lokaliteten og mot nord, i hovudsak det arealet med slåttemarkstruktur som er lagt til lokaliteten no.

Veiledning til skjøtelsplanskjemaet, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtelsplan) og Skjøtelsplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006

<http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

Områdenavn: Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Områdenr.: Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

IID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

Registrert av: (Inventør/kartlegger): Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Tidligere registrert: Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

Naturtype: Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet

m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning.

Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

Verdi: A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

Stedkvalitet: Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

Områdebeskrivelse: Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtels- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtelsplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensningen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arrenderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. **Bruk:** Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For

tilstand angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men graslet ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsesplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verdivurderinga, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsesplan

Dato skjøtelsesplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsesplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsesplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet, **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsesplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsesplanprosessen, slik at skjøtelsesplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsesplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Røddlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtselen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsesplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle*. Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstysbehov: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsesplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsesavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsesavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsesavtaler med mer.